

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2017 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zasądził od pozwanego P. S. (1) na rzecz powoda (...) - OCHRONA Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. P. kwotę 4.423,23 złotych tytułem zapłaty wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwot i dat szczegółowo wskazanych w sentencji (pkt I A- E wyroku) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 689,00 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II).

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne .

Pozwany P. S. (1) był pracownikiem zatrudnionym przez spółkę (...) S.A. na podstawie umowy o pracę. Spółka akcyjna nie wypłacała powodowi należności z tytułu przepracowanych nadgodzin.

Wyrokiem z dnia 19 marca 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zasądził od spółki (...) S.A. na rzecz powoda kwotę 4.294,35 złotych tytułem wynagrodzenia za godziny nadliczbowe i dodatku za pracę w porze nocnej. W uzasadnieniu Sąd Rejonowy ustalił, iż powoda nie łączyła umowa zlecenia ze spółką (...) sp. z o.o. w związku z powyższym nie istnieją podstawy do zaliczenia świadczenia otrzymanego przez powoda od tego podmiotu na rzecz wynagrodzenia za nadgodziny przepracowane na rzecz spółki (...) S.A.

W dniu 12 maja 2014 spółka (...) S.A. złożyła apelację od w/w wyroku.

Wyrokiem z dnia 2 września 2014 roku Sąd Okręgowy w Łodzi, wydanym w sprawie VII Pa 216/14 oddalił apelację od wyroku Sądu Rejonowego. W uzasadnieniu wyroku wskazano, iż Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń w sprawie i nie istniały podstawy do podważenia lub zmiany wydanego rozstrzygnięcia.

W dniu 4 września 2014 roku spółki (...) i (...) S.A. wystosowały do pozwanego pismo, w którym poinformowały go o zawarciu między nimi umowy przelewu wierzytelności z tytułu nieuzasadnionych wypłat środków na rachunek pozwanego, których łączna wartość wynosi 7.597,10 złotych.

Oświadczeniem z dnia 13 grudnia 2016 roku pozwany został poinformowany o tym, iż umowa przelewu wierzytelności zawarta pomiędzy (...) - OCHRONA sp. z o.o. i (...) S.A. została rozwiązana, co skutkowało ponownym przeniesieniem wierzytelności wobec powoda na spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, iż powództwo w całości podlegało uwzględnieniu.

Sąd I instancji odnosząc się do dyspozycji art. 405 k.c., art. 410 §1 i 2 k.c. oraz art. 411 k.c. wskazał, że kluczowym elementem dla przedmiotowej sprawy były ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy i Sąd Okręgowy w sprawie XI P 161/13 oraz VII Pa 216/14. Przedmiotem tej sprawy było bowiem roszczenie P. S. (1) o zasądzenie od spółki (...) S.A. na jego rzecz wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych oraz dodatku za pracę w porze nocnej. Pozwana spółka w tym postępowaniu podnosiła, iż P. S. pracował na jej rachunek w normalnym wymiarze, nie wypracowując nadgodzin. Pozostały czas w jakim P. S. wykonywał swoje obowiązki to była realizacja umowy zlecenia, jaką zawarł ze spółką (...) sp. z o.o. W toku postępowania Sąd Rejonowy, XI Wydział Pracy ustalił, iż P. S. nie łączyła ze spółką (...) sp. z o.o. żadna umowa, pomimo otrzymywania przez niego co miesiąc wynagrodzenia, a także pomimo tego, że w tytule przelewu wskazano, iż dotyczy on umowy zlecenia. Powyższe stanowisko zostało poparte przez Sąd Okręgowy w Łodzi, który uznał, iż P. S. świadczył pracę wyłącznie na rzecz spółki akcyjnej.

Sąd I instancji podniósł, że jak wynika z treści art. 365 §1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Sąd Rejonowy wskazał, iż zgodnie z orzecznictwem SN w sytuacji, gdy zachodzi związanie prawomocnym orzeczeniem sądu i ustaleniami faktycznymi, które legły u jego podstaw, niedopuszczalne jest w innej sprawie o innym przedmiocie dokonywanie ustaleń i ocen prawnych sprzecznych z prawomocnie osądzoną sprawą. Rozstrzygnięcie zawarte w prawomocnym orzeczeniu stwarza stan prawny taki, jaki z niego wynika. Sądy rozpoznające między tymi samymi stronami inny spór muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym, wcześniejszym wyroku (wyrok SN z dnia 16 maja 2013 roku w sprawie IV CSK 624/12, LEX 1353259).

Mocą wiążącą objęte jest to, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia. Moc wiążącą uzyskuje bowiem rozstrzygnięcie o żądaniu w powiązaniu z jego podstawą faktyczną i w kolejnym postępowaniu sąd ma obowiązek przyjąć, że istotna z punktu widzenia zasadności żądania kwestia kształtowała się tak, jak to zostało ustalone w prawomocnym wyroku. Konsekwencją jest niedopuszczalność ponownej oceny prawnej co do okoliczności objętych prawomocnym rozstrzygnięciem (wyrok SN z dnia 20 listopada 2014 roku w sprawie V CSK 6/14, LEX 1604655).

Sąd Rejonowy - mając powyższe na uwadze - stwierdził, że jest związany kluczowymi ustaleniami poczynionymi w sprawie XI P 161/13, które stanowiły podstawy wydanego rozstrzygnięcia.

Zdaniem Sądu I instancji podstawową natomiast kwestią w powołanym postępowaniu była okoliczność kwalifikacji prawnej umowy zlecenia, na jaką powoływała się spółka (...) S.A., a jaka miała łączyć P. S. i spółkę (...) spółka z o.o. Sąd Rejonowy ustalając zatem, iż umowa powyższa była nieważna i konsekwencją tego jest fakt, że pozwanego i powodową spółkę nie łączył żaden stosunek zobowiązaniowy, dokonał ukształtowania istniejącego stanu prawnego. Wyrok konstytutywny zatem, wydany przez Sąd Rejonowy w postępowaniu XI P 161/13 i potwierdzony przez Sąd Okręgowy, funkcjonuje w obrocie prawnym i nie może zostać pominięty w kolejnych sprawach pomiędzy P. S. i spółką (...). Sąd I instancji wskazał, iż co prawda postępowanie w sprawie XI P 161/13 dotyczyło innego, niż powodowa spółka podmiotu, jednakże ustalenia dokonane w toku tego procesu w sposób zasadniczy i zdecydowany rozstrzygają również o stosunku pomiędzy P. S. i spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, zatem wiążą Sąd w niniejszym postępowaniu.

Powyższe stanowi element istotny dla postępowania w sprawie X P 638/16 ponieważ istnienie bądź nie umowy zlecenia pomiędzy powodową spółką i pozwanym decyduje o zasadności spełnianego na rzecz P. S. świadczenia. Ustalenia poczynione w powołanym postępowaniu XI P 161/13 przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi i potwierdzone przez wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi w sprawie VII Pa 216/14 wiążą Sąd w niniejszym postępowaniu.

W związku z powyższym Sąd Rejonowy zważył, iż w sprawie XI P 161/13 zasądzając na rzecz P. S. od spółki (...) S.A. świadczenie z tytułu godzin nadliczbowych i dodatku nocnego, Sąd nie zaliczył na poczet tych należności środków, jakie wpłynęły na rachunek bankowy pozwanego od spółki (...) sp. z o.o. Zatem świadczenie jakie zostało przyznane pozwanemu miało w pełni zaspokajać jego roszczenie o wynagrodzenie z tytułu nadgodzin.

Ustalając, iż pozwanego z powodową spółką nie łączył stosunek wynikający z umowy zlecenia, że umowa ta była nieważna, Sąd stworzył nowy stan, w którym świadczenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie wynikało z żadnej umowy, nie posiadało zatem *causae*. W związku z powyższym zasadne są argumenty strony powodowej, zgodnie z którymi kwota, jakiej w niniejszym postępowaniu domaga się spółka powodowa, byłaby ponownym świadczeniem spełnionym na rzecz P. S..

W ocenie Sądu zatem roszczenie (...) -OCHRONA sp. z o.o. jest zasadne i winno zostać uwzględnione w całości.

W toku procesu podniesiony został przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia. Pozwana wskazywała, iż w związku z tym, iż przedmiotowe świadczenie miało charakter okresowy, w związku z tym na podstawie art. 118 k.c. termin przedawnienia roszczenia o zwrot tego świadczenia wynosi 3 lata. Mając zatem na względzie fakt, iż roszczenie dotyczy świadczeń spełnionych przez powodową spółkę w 2010 roku, to oczywistym jest, iż termin ten już upłynął, w związku z czym domaganie się przez spółkę (...) zwrotu tych środków w drodze postępowania sądowego nie jest możliwe.

Sąd Rejonowy miał na względzie okoliczność, iż w chwili, kiedy odpadła podstawa prawna przedmiotowych świadczeń stały się one odrębnymi i niezależnymi od siebie wypłatami. W związku z powyższym Sąd stwierdził, iż nie zaistniały podstawy do uznania, iż świadczenia te miały charakter okresowy. Dlatego też należy do nich stosować okres przedawnienia ogólny – wynoszący 10 lat.

Sąd zważył również, iż świadczenie okresowe to świadczenie pieniędzy lub rzeczy oznaczonych co do gatunku, powtarzające się w określonych odstępach czasu, niestanowiące jednak z góry ustalonej całości (przykładowo: renta, czynsz, alimenty). W zasadzie, na tle jednego stosunku prawnego powinno się mówić o świadczeniu (liczba pojedyncza) okresowym, które jest periodyczną, ale jedną powinnością wynikającą z tego stosunku, i świadczeniach (liczba mnoga) okresowych, spełnianych w określonym rytmie. Każde z nich jest bowiem samodzielne w tym sensie, że ma własny termin wymagalności i odpowiednio do tego wyznaczony początek biegu przedawnienia. Wielkość całego świadczenia nie jest tu znana z góry, lecz zależy od czasu trwania stosunku. Pozwala to odróżnić świadczenie okresowe od jednorazowego rozłożonego na raty (Pyziak-Szafnicka M. (red.), Kodeks Cywilny. Komentarz. Część ogólna, wyd. II, LEX 2014).

Sąd mając na uwadze, iż nawet jeśli przyjąć, że świadczenie spełniane na rzecz pozwanego przez powodową spółkę było świadczeniem okresowym, to nie doszło do upływu okresu przedawnienia tego świadczenia.

Sąd Rejonowy wskazał na treść powołanego już wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w sprawie XI P 161/13, potwierdzonego wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi w sprawie VII Pa 216/14. Dopiero bowiem z treści tego prawomocnego orzeczenia wynika brak podstaw świadczenia spełnianego przez spółkę (...) na rzecz pozwanego P. S.. Zatem okres przedawnienia tych świadczeń winien być liczony właśnie od dnia wydania przez Sąd Okręgowy prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie. Orzeczenie to zapadło w dniu 2 września 2014 roku, zaś powództwo w niniejszej sprawie zostało zgłoszone przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w dniu 1 września 2016 roku, zatem przed upływem terminu przedawnienia.

W toku procesu Sąd I instancji oddalił wnioski dowodowe poza wnioskiem o załączenie do akt sprawy akt XI P 161/13 oraz akt XI P 159/13. Sąd podniósł, że generalnie stan faktyczny w przedmiotowej sprawie został ustalony w toku postępowania w sprawach, których akta Sąd postanowił załączyć. Mając na względzie związanie Sądu poczynionymi w tych sprawach ustaleniami, ze względów wskazanych powyżej, Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że należało oddalić wnioski dowodowe zgłaszane przez strony, mając na uwadze zasadę wyrażoną w treści art. 217 §3 k.p.c.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 1 pkt. 1 w zw. z § 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1804) w brzmieniu obowiązującym przed dniem 27 października 2016 roku.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła strona pozwana.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik postępowania, tj.:

a) art. 217 § 3 w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego pozwanego o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka P. S. (3), J. B., W. W. oraz G. K., podczas, gdy okoliczności na które mieli zostać przesłuchani świadkowie miały w niniejszej sprawie istotne znaczenie z uwagi na ustalenie:

- czy powód miał świadomość braku podstaw do przelewania co miesiąc pozwanemu kwot dochodzonych w przedmiotowym postępowaniu;
- czy pozwany wystawiał powodowi co miesiąc rachunki zgodnie z § 5 umowy zlecenia;
- sposobu wyliczenia wysokości każdej z przelanych kwot,

co nie było przedmiotem ustaleń dokonanych przez Sąd Rejonowy dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi w ramach postępowania toczącego się pod sygn. akt XI P 159/13 oraz XI P 161/13, a w konsekwencji skutkowało nierozpoznaniem przez Sąd istoty sprawy;

b) art. 217 § 3 w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego pozwanego o zobowiązanie powoda do załączenia do akt sprawy akt osobowych pozwanego oraz przedstawienia rachunków, na podstawie których przelewane były kwoty na rzecz pozwanego, w sytuacji, gdy dokumenty te miały istotne znaczenie z uwagi na ustalenie, czy powód miał świadomość, że nie łączy go z pozwanym żadne relacje służbowe i nie ma obowiązku przekazywania pozwanemu co miesiąc świadczenia pieniężnego;

c) art. 217 § 3 w zw. z art. 299 k.p.c. poprzez bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego pozwanego o przeprowadzenie dowodu z jego przesłuchania podczas, gdy zachodziła konieczność jego przeprowadzenia w związku z nie wyjaśnieniem czy pozwany wystawiał na rzecz powoda rachunki, zgodnie z treścią umowy zlecenia, w oparciu o które powód miał wypłacać pozwanemu świadczenia pieniężne;

d) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd dowolnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności dokumentów załączonych do akt spraw toczących się pod sygn. XI P 159/13 oraz XI P 161/13 i uznanie, że wszelkie okoliczności mające istotne znaczenie dla niniejszego postępowania, zostały wyjaśnione w ramach prowadzonych wcześniej postępowań, w sytuacji, gdy nie zostało ustalone, czy powód wiedział, że strony nie zawarły nigdy żadnej umowy zlecenia, czy powód dysponował rachunkiem do którego wystawienia pozwany był zobowiązany i w oparciu, o który był wykonywany przelew, a także, w jaki sposób powód stwierdzał co miesiąc wykonywanie przez pozwanego zleconej mu pracy, zgodnie z treścią umowy zlecenia;

e) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez wadliwe, nie odpowiadające przepisom prawa sporządzenie jego uzasadnienia, które uniemożliwiło dokonanie pozwanemu oceny toku wyводу prowadzącego do wydania zaskarżonego orzeczenia, polegające na nie ustosunkowaniu się do podniesionego przez pozwanego zarzutu braku podstaw do żądania przez powoda zwrotu świadczenia pieniężnego z uwagi na posiadanie przez powoda wiedzy, że nie był zobowiązany wypłacać pozwanemu co miesiąc kwot dochodzonych w ramach niniejszego postępowania;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) art. 411 pkt. 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie i uwzględnienie powództwa, w sytuacji gdy powód wiedział, że nie był zobowiązany do wypłaty dochodzonego świadczenia, co stanowiło podstawę do oddalenia powództwa w całości;

b) art. 118 k.c. poprzez błędne przyjęcie, iż świadczenia dochodzone przez powoda nie są świadczeniami okresowymi, podczas, gdy dokładna analiza materiału dowodowego świadczy odmiennie;

c) art. 120 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że bieg terminu przedawnienia zaczął biec od dnia uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi wydanego w sprawie o sygn. akt VII Pa 216/14, w sytuacji, gdy bieg przedawnienia rozpoczął się od dnia w którym został wykonany każdy z przelewów.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania przez Sądem II instancji.

W odpowiedzi na powyższe pełnomocnik strony powodowej wniósł o oddalenie apelacji w całości i o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. sąd II instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W takim wypadku uchylenie wyroku ma charakter fakultatywny i sąd drugiej instancji może orzec merytorycznie w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji. W doktrynie i orzecznictwie słusznie zwraca się uwagę na związane z taką sytuacją ryzyko pozbawienia stron jednej instancji merytorycznej (wyrok SN z dnia 13 listopada 2002 roku, I CKN 1149/00, Lex, nr 75293). Na podstawie poglądów dominujących w doktrynie i orzecznictwie przyjąć należy, że nierozpoznanie istoty sprawy odnosi się do roszczenia będącego podstawą powództwa i zachodzi, gdy sąd pierwszej instancji nie orzekł w ogóle merytorycznie o żądaniach stron, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominął merytoryczne zarzuty pozwanego.

Oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś na podstawie ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego.

Pojęcie "istoty sprawy", o którym jest mowa w art. 386 § 4 k.p.c. dotyczy jej aspektu materialno-prawnego i zachodzi w sytuacji, gdy sąd nie zbadał podstawy materialno-prawnej dochodzonych roszczeń, jak też skierowanych przeciwko nim zarzutów merytorycznych, tj. nie odniósł się do tego co jest przedmiotem sprawy uznając, że nie jest to konieczne z uwagi na istnienie przesłanek materialnoprawnych, czy procesowych unicestwiających dochodzone roszczenie (wyrok SN z dnia 26 stycznia 2011 roku, IV CSK 299/10, LEX nr 784969). Nierozpoznanie istoty sprawy stanowi wadę braną pod uwagę w ramach kontroli orzeczeń sądu I instancji w postępowaniu apelacyjnym - art. 386 § 4 KPC (wyrok SN z dnia 19 marca 2008 roku, I PK 238/07, M.P.Pr. (...)).

Zgodzić należy się z twierdzeniami apelującego, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sporu. Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ma wszechstronne wyjaśnienie okoliczności faktycznych związanych z roszczeniem strony powodowej o zwrot nienależnie pobranego przez pozwanego świadczenia. Jednak Sąd Rejonowy odwołując się do dyspozycji art. 365 § 1 k.p.c. oparł się na ustaleniach faktycznych dokonanych przez Sąd Rejonowy w sprawie XI P 161/13 i zaakceptowanych przez Sąd Okręgowy w sprawie VII Pa 216/14, przedmiotem których było roszczenie P. S. (1) o zasądzenie od spółki (...) S.A. na jego rzecz wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych oraz dodatku za pracę w porze nocnej. Pozwana spółka akcyjna w tym postępowaniu podnosiła, iż P. S. pracował na jej rachunek w normalnym wymiarze, nie wypracowując nadgodzin. Pozostały czas, w jakim P. S. wykonywał swoje obowiązki, to była realizacja umowy zlecenia, jaką zawarł ze spółką (...) sp. z o.o. W toku postępowania Sąd Rejonowy, XI Wydział Pracy ustalił, iż P. S. nie łączyła ze spółką (...) sp. z o.o. żadna umowa, pomimo otrzymywania przez niego co miesiąc wynagrodzenia, a także pomimo tego, że w tytule przelewu wskazano, iż dotyczy on umowy zlecenia. Powyższe stanowisko zostało również poparte przez Sąd Okręgowy w Łodzi, który uznał, iż P. S. świadczył pracę wyłącznie na rzecz spółki akcyjnej.

Tym samym Sąd Rejonowy przyjmując instytucje prawomocności rozszerzonej oddalił wszystkie zgłoszone przez stronę pozwaną wnioski dowodowe, opierając się jedynie na ustaleniach wynikających ze sprawy XI P 161/13 i rozstrzygnął o zasadności zgłoszonego przez stronę powodową roszczenia.

Przede wszystkim Sąd Okręgowy pragnie zwrócić uwagę, że wbrew stanowisku Sądu Rejonowego w niniejszej sprawie brak było podstaw do przyjęcia, iż zachodziła sytuacja związania prawomocnym wyrokiem zapadłym w innej sprawie tj. wydanej przez Sąd Rejonowy o sygn. akt XI P 161/13 i zaakceptowanej przez Sąd Okręgowy w sprawie VII Pa 216/14. Zasadą wynikającą z art. 365 k.p.c. jest, że prawomocne orzeczenie nie ma mocy wiążącej wobec wszystkich. Wiąże, po pierwsze, strony. Z kolei wobec innych osób niż strony procesu, orzeczenie jest skuteczne, jeżeli mamy do czynienia z tzw. rozszerzoną prawomocnością materialną orzeczenia, co w zasadzie ma miejsce "w wypadkach wskazanych w ustawie" (zob. np. art. 435, 452, 458 § 1, art. 479⁴³ k.p.c., art. 42 § 9 pr. spółdz., art. 254 § 4, art. 427 § 4 k.s.h., art. 21 ust. 3 u.d.r.p.g.). Dotyczy to także następców prawnych stron, sytuacji podstawienia procesowego, współuczestników jednolitych, chociażby nie byli w wyroku wymienieni, oraz interwenientów ubocznych samoistnych

(zob. na ten temat np. wyroki SN z dnia 5 października 2012 r., IV CSK 67/12, LEX nr 1231342; z dnia 23 sierpnia 2012 r., II CSK 740/11, LEX nr 1231481). Związanie prejudycjalne innego sądu w innej sprawie treścią wydanego uprzednio orzeczenia oznacza natomiast, że sąd ten nie może dokonać odmiennej oceny prawnej roszczenia, wówczas gdy w tej innej sprawie występują te same strony albo osoby objęte rozszerzoną prawomocnością, a ponadto pomiędzy prawomocnym orzeczeniem oraz toczącą się sprawą zachodzi szczególnie związek polegający na tym, że prawomocne orzeczenie oddziałuje na rozstrzygnięcie w toczącej się sprawie (wyr. SN z 24.5.2012 r., V CSK 305/11, L.).

Osoby, które nie były stronami i których nie obejmuje, z mocy przepisu szczególnego, rozszerzona prawomocność materialna wcześniejszego wyroku, nie są pozbawione możliwości realizowania swego prawa we własnej sprawie, także wtedy, gdy łączy się to z kwestionowaniem oceny wyrażonej w innej sprawie w zakresie przesłanek orzekania (wyr. SN z: 7.12.2012 r., II CSK 143/12, L.; 23.8.2012 r., II CSK 740/11, L.).

Instytucja związania sądu (innych sądów) w świetle art. 365 k.p.c. jest niezależna od instytucji powagi rzeczy osądzonej. Jeżeli w sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej, to w ogóle nie bada się kwestii mocy wiążącej, a pozew podlega odrzuceniu. Podjęcie przez sąd odwoławczy decyzji co do istoty sprawy powinno być poprzedzone kontrolą przeprowadzoną przez ten sąd. Kontrola ta obejmuje także zakres mocy wiążącej wydanego orzeczenia i możliwości badania kwestii już rozstrzygniętych w prawomocnym orzeczeniu (wyr. SN z 21.10.2005 r., III CK 139/05, L.).

Naczelny Sąd Administracyjny uznał, że w art. 365 § 1 k.p.c. podkreślenia wymaga przewidziana przez ten przepis moc wiążąca prawomocnego orzeczenia sądu jako aktu władzy państwowej. Jej swoistość wyraża się w tym, że obejmuje także inne sądy (w tym NSA) i inne organy państwowe, w tym także orzekające w kontrolowanym postępowaniu administracyjnym, które muszą brać pod uwagę nie tylko fakt istnienia, ale i treść prawomocnego orzeczenia sądu. Podmioty te są zatem faktem i treścią prawomocnego orzeczenia sądu związane, co implikuje w sposób bezwzględny uwzględnienie powyższego w wydawanych przez nie rozstrzygnięciach. R. legis art. 365 § 1 k.p.c. polega na tym, iż gwarantuje ona zachowanie spójności i logiki działania organów państwowych, zapobiegając funkcjonowaniu w obrocie prawnym rozstrzygnięć nie do pogodzenia w całym systemie sprawowania władzy (zob. wyr. NSA w W. z 19.5.1999 r., (...) SA (...), niepubl.).

Stan związania prawomocnym wyrokiem odnosi się tylko do stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, po którym nastąpiło wydanie tego wyroku. Wobec tego stan związania prawomocnym wyrokiem w innym procesie z udziałem tych samych stron może uchylić pojawienie się nowych istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności (wyr. SN z 15.11.2013 r., V CSK 500/12, L.).

Powyższe wywody pozwalają przyjąć, że powołane przez Sąd I instancji orzeczenie zapadłe przed Sądem Rejonowym w sprawie XI P 161/13, a następnie zaakceptowane przez Sąd Okręgowy w sprawie VII Pa 216/14, nie było wiążące dla stron niniejszego postępowania, ponieważ przede wszystkim nie zachodziła tożsamość stron. W poprzednim procesie nie występowała obecnie zgłaszająca roszczenie strona powodowa tj. (...) - OCHRONA Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, a (...) S.A. Z kolei wobec innych osób niż strony procesu orzeczenie jest wiążące, tylko w wypadkach ściśle wskazanych w ustawie. Zatem prawodawca przewidział w konkretnie jakich sytuacjach uregulowanych w ustawie występuje moc wiążąca zapadłego orzeczenia wobec osób trzecich. Natomiast Sąd Rejonowy nie wskazał już na jakiej podstawie sformułował powyższą tezę, w sytuacji braku tożsamości stron procesu czy też przypadku wskazanego w ustawie, co do związania innych osób rozstrzygnięciem sądu.

Sąd I instancji przywołał w uzasadnieniu, na poparcie swojego stanowiska, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2013 roku, który wskazuje jasno, że w sytuacji, gdy zachodzi związanie prawomocnym orzeczeniem sądu i ustaleniami faktycznymi, które legły u jego podstaw, niedopuszczalne jest w innej sprawie o innym przedmiocie dokonywanie ustaleń i ocen prawnych sprzecznych z prawomocnie osądzoną sprawą. Rozstrzygnięcie zawarte w prawomocnym orzeczeniu stwarza stan prawny taki, jaki z niego wynika. Sądy rozpoznające **między tymi samymi stronami inny spór** muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym, wcześniejszym wyroku (wyrok SN z dnia 16 maja 2013 roku w sprawie IV CSK 624/12, LEX 1353259). Jak wynika wprost z powyższego, orzeczenie to wskazuje drogę rozumowania tylko w sytuacji, kiedy sąd rozpoznaje inny spór, ale

między tymi samymi stronami. Nie ma zatem żadnego odniesienia do przedmiotowej sprawy, w której strony nie są tożsame do występujących w powoływanej sprawie XI P 161/13.

Mając powyższe na uwadze wskazać należy, iż na gruncie rozpoznawanej sprawy brak było podstaw do twierdzenia, iż wyrok Sądu Rejonowego wydany w sprawie XI P 161/13, zaakceptowany wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi w sprawie VII Pa 216/14, był prejudykatem, który przesądził o obowiązku zwrotu przez pozwanego powodowej spółce nienależnie wypłaconego świadczenia.

Konsekwencją błędnie przyjętego założenia, że w niniejszej sprawie Sąd był związany ustaleniami zawartymi w orzeczeniu Sądu Rejonowego wydanego w sprawie XI P 161/13, było nie przeprowadzenie w zasadzie żadnego postępowania dowodowego i oddalenie praktycznie wszystkich zgłoszonych przez stronę pozwaną wniosków dowodowych.

Powyższe uchybienia powodują, że Sąd Okręgowy nie ma podstaw do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy, z uwagi na nierozpoznanie istoty sporu przez Sąd I instancji. Zajęcie stanowiska w przedmiocie zgłoszonego żądania przez Sąd II instancji, przy nierozstrzygnięciu tej kwestii w postępowaniu rozpoznawczym, prowadziłyby do pozbawienia stron toku instancji.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Okręgowy w Łodzi na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 108 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, pozostawiając Sądowi Rejonowemu rozstrzygnięcie o kosztach procesu za drugą instancję.

Orzekając w powyższy sposób Sąd II instancji nie badał zasadności apelacyjnych zarzutów. Wobec nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd I instancji, wydane orzeczenie nie nadawało się do kontroli instancyjnej. Sąd Okręgowy był więc zwolniony z analizy merytorycznej poprawności wydanego przez Sąd Rejonowy rozstrzygnięcia w zakresie wyznaczonym zarzutami apelacji.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy powinien mieć na uwadze wskazane powyżej uchybienia procesowe. W toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Rejonowy winien dokonać ustalenia, czy stronie powodowej należy się zwrot żądanych kwot, w szczególności w kontekście zapisów art. 411 k.c. Następnie Sąd winien szczegółowo uzasadnić swoje decyzje i stanowisko w motywach wyroku.

W celu dokonania ustaleń na powyższe okoliczności Sąd meriti w pierwszej kolejności - kierując się zasadą kontrydiktoryjności – zobowiąże pełnomocników stron do zgłoszenia wniosków dowodowych w zakreślonym w tym celu terminie. Ponadto rozpozna wniosek strony pozwanej o dopuszczenie wskazanych dowodów.

W konsekwencji powyższego Sąd dokona ustaleń faktycznych istotnych dla wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, oceniając dowody zgromadzone w sprawie zgodnie z zasadą swobodnej oceny. Umożliwi to Sądowi prawidłową ocenę zasadności roszczenia powoda za cały okres sporny.

Sąd Rejonowy orzekając ponownie winien doprowadzić do wyjaśnienia wszystkich sprzeczności w sprawie oraz dokonać wszechstronnej analizy i oceny materiału dowodowego wskazując na podstawy swojego rozstrzygnięcia. Tylko bowiem takie uzasadnienie wyroku, stanowić będzie mogło podstawę do przeprowadzenia przez Sąd Okręgowy kontroli zasadności i prawidłowości orzeczenia kończącego postępowanie pierwszoinstancyjne.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy w Łodzi, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 108 § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Przewodniczący Sędziowie

E.W.